

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητού του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

**ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ**

ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ἢ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1998

Ἀνάτυπον
ἐκ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος
τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Τόμος ΔΓ΄

Τιμητικὸν ἀφιέρωμα
εἰς

ΓΕΩΡΓΙΟΝ Σ. ΓΡΑΤΣΕΑΝ
ΙΩΑΝΝΗΝ Θ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΝ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΝ Χ. ΑΝΔΡΙΟΠΟΥΛΟΝ

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ἀπὸ τῆ σκοπιὰ τῆς Ποιμαντικῆς ἢ Πρακτικῆς Θεολογίας

ΥΠΟ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

1. Μικρὸ χρονικὸ τῶν ἐξελίξεων.

Ὁ διαχωρισμὸς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τὸ 1982 μὲ τὸ νόμο 1268 σὲ δύο Τμήματα δὲν ἐξυπηρετοῦσε μόνο ἀνάγκες διατηρήσεως τοῦ διοικητικοῦ σχήματος Σχολῆς, λόγῳ τοῦ διαφαινομένου κινδύνου νὰ ἀντιμετωπίσει δυσκολίες ἢ ὑπαρξή της ὡς μονοτηματικῆς Σχολῆς. Οὔτε τὸ Τμήμα Ποιμαντικῆς ἦταν μία ἀπλῆ συνέχεια τοῦ διετοῦς Τμήματος Ἱερατικῆς Ἐπιμορφώσεως ἢ τοῦ τετραετοῦς στῆ συνέχεια Ποιμαντικοῦ Τμήματος. Προτιμήθηκε βιαστικὰ τότε κατὰ τὸν χωρισμὸ ὁ τίτλος Τμήμα Ποιμαντικῆς ὡς πρώτη λύση μέχρι εὐρέσεως καλυτέρας καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἔγιναν προσπάθειες μετονομασίας τοῦ Τμήματος ποὺ προσέκρουαν σὲ ἐσωτερικὲς ἢ καὶ ἐξωτερικὲς δυσκολίες.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸν κύριον κορμὸ τοῦ νέου Τμήματος ἔμελλε νὰ ἀποτελέσει ἡ Πρακτικὴ Θεολογία, ἡ ὁποία μετακόμισε πλήρως ὡς Κλάδος σ' αὐτό. Μὲ τὰ μαθήματά του τὸ Τμήμα Ποιμαντικῆς μάλιστα κάλυπτε ἐκπαιδευτικὲς ἀνάγκες καὶ τοῦ Τμήματος Θεολογίας, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνο δὲν διέθετε ἐξειδικευμένους ἐπιστήμονες γιὰ νὰ διδάξουν τὰ ἀντικείμενα αὐτά. Κάτι ἀνάλογο συνέβη βέβαια καὶ μὲ ἄλλα μαθήματα ποὺ ἐκπρόσωποί τους εὐρίσκονταν στὸ ἓνα ἢ στὸ ἄλλο Τμήμα. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι ἐπὶ μέρους γνωστικὰ ἀντικείμενα τῶν ἄλλων Κλάδων διαμοιράστηκαν καὶ στὸ ἓνα καὶ στὸ ἄλλο Τμήμα σὲ διαφόρους Τομεῖς, γεγονός ποὺ κατέδειξε κατὰ τὸ διαχωρισμὸ μία ἐπιστημονικὴ ἀνετοιμότητα καὶ ἀσάφεια ἀναφορικὰ μὲ μίαν ὀλοκληρωμένη εἰκόνα τῶν δύο Τμημάτων ὡς πρὸς τὸ διαφοροποιημένο γνωστικὸ τους ἀντικείμενο. Ἔτσι ἐμφανίστηκε μίαν εἰκόνα ἐλλιπῆς ὡς πρὸς τὸ τί ἀνήκε ἐδῶ ἢ ἐκεῖ μὲ ἀποτέλεσμα στῆ συνέχεια κάθε Τμήμα νὰ φροντίσει καὶ νὰ ἔχει καταλήξει τώρα νὰ διδάσκει κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ οἰκείους διδάσκοντες-ὡς ἂν ἢ διδασκαλία νὰ ἐξειδικεύει καὶ ὅχι ἢ εἰδίκευση νὰ ἀποτελεῖ προϋπόθεση τῆς διδασκαλίας-τὸ σύνολον τῶν θεολογικῶν μαθημάτων. Τὰ δύο τμήματα ἐμφανίζονται ὡς μονοωγενεῖς δίδυμοι.

Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ποιὸς ἢ τί θὰ μεταφερόταν, ἐκεῖνο πὺ εἶχε πρωτεύουσα σημασία ἦταν τὸ τί θὰ ἐπεδίωκε καὶ τὸ τί θὰ ἐξυπηρετοῦσε τὸ νέο Τμήμα. Ἡ προσπάθεια εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦ χωρισμοῦ γιὰ μετονομασία ἔδειχνε τὴν ἀναζήτηση μιᾶς ταυτότητος ὡς πρὸς τὴν οὐσία καὶ τοὺς στόχους τοῦ Τμήματος. Ὅπωςδὴποτε ἢ μετονομασία, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, δὲν μπορούσε νὰ σημαίνει ἀλλαγὴ ἢ ἀλλοίωση τοῦ ἀντικειμένου τοῦ Τμήματος. Ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενο εἶχε προσδιορισθεῖ; Φοβοῦμαι πὺ ὄχι.

Καὶ τὰ δύο Τμήματα κινήθηκαν στὸ χῶρο τῶν στερεοτυπικῶν ἀντιλήψεων. Τὸ Τμήμα Θεολογίας ἀντιλαμβάνονταν καὶ συνεχίζει ν' ἀντιλαμβάνεται τὴν ὑπαρξὴ του σὰν νὰ κατεῖχε τὴν σύνολο θεολογικὴν ἐπιστήμην, ἐνῶ τὸ Τμήμα Ποιμαντικῆς ἔσπευδε ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ ἓνα τίτλο πὺ τὸν αἰσθανόταν ὡς περιοριστικὸ τοῦ ἀντικειμένου του, καθ' ὅσον τὸ περιχαράκωνε στὰ πλαίσια ἐνὸς μαθήματος τοῦ Πρακτικοῦ κλάδου τῆς Θεολογίας, ἐνὸς μαθήματος δηλαδὴ, τῆς Ποιμαντικῆς, πὺ ἔχει νὰ κάνει, ὡς συνήθως πιστεύεται, μὲ τὴν κατάρτιση τῶν ἱερέων καὶ μόνο, γι' αὐτὸ καὶ ἀνάλογα βιβλία ἐπιγράφονται "ἱερωσύνη"¹. Ἐκούσια ἢ ἀκούσια παραλείφθηκε τὸ οὐσιαστικὸ "Θεολογίας" πὺ προσέδιδε μιὰν ἄλλη προσέγγιση στὸ "Ποιμαντικῆς" ὡς Ποιμαντικῆς Θεολογίας.

2. Τμήμα Ποιμαντικῆς: Μιὰ ἄλλη προσέγγιση ἢ κατεύθυνση τῆς Θεολογίας.

Ἀσφαλῶς κάθε Θεολογία εἶναι ἢ πρέπει νὰ εἶναι Ποιμαντικὴ. Ἐδῶ ὅμως δινόταν ἢ εὐκαιρία, τὸ νέο Τμήμα νὰ δείξει τὴν ἄλλη προσέγγιση τῆς Θεολογίας ἀντὶ νὰ εἰσπράττει κατηγορίες ὅτι ὁ τίτλος του εἶναι "μὴ ἐπιστημονικός", "ἀκατάλληλος", "ἀνεπιτυχής" ἢ τουλάχιστον "πεπαλαιωμένος" καὶ "ἀνεπίκαιρος". Δὲν νομίζω ὅτι καταβλήθηκε προσπάθεια νὰ καταδειχθεῖ ἢ ἐπικαιρότητα τοῦ τίτλου καὶ ὁ πλοῦτος πὺ εἶχε ἤδη περιληφθεῖ στὰ προγράμματά του γιὰ μιὰ νέα ἀντίληψη τῆς λειτουργίας τῆς Θεολογίας στὸ σημερινὸ κόσμο.

Παρὰ τὸ βιαστικὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν Τμημάτων καὶ τὸ φαινομενικὰ παράλογο τῆς κατανομῆς γνωστικῶν ἀντικειμένων διὰ τῆς ἐν πολλοῖς ἐπικρατήσεως προσωπικῶν κριτηρίων ὡς πρὸς τὴ μετακίνηση στὸ ἓνα ἢ στὸ ἄλλο Τμήμα, ἐν τούτοις ὑπῆρχε διαμορφωμένη μιὰ βούληση γιὰ ἓνα νέο ξεκίνημα. Τὸ Ποιμαντικῆς κρατοῦσε γερὰ τὴν ἐπαφὴ μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση καὶ τὴ μορφή τοῦ Καλοῦ Ποιμένου προβάλλοντας τὴν ἰδέα ὅτι ὅποιαδήποτε προσπάθεια πὺ θὰ ἀνελάμβανε ἢ ἐπιστήμη τῆς Θεολογίας διακονοῦσε ἄμεσα ἢ ἔμμεσα τὸν τελικὸ στόχο τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος "ἵνα πάντες ἐν ὧσι" (Ἰωάννου ιζ' 21), "καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμὴν (ι' 16), καὶ αὐτὸς ὁ ἓνας ποιμένας δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν Καλὸν Ποιμένα κατὰ ρητὴ διαβεβαίωση τοῦ Κυρίου (ι' 11).

1. Γιὰ τὴν εὐρύτητα, ὅμως, τοῦ συγκεκριμένου μαθήματος πρβλ. Α. Μ. Σταυροπούλου, Ἐπιστήμη καὶ τέχνη τῆς Ποιμαντικῆς, Ἀθήνα, ἐκδ. Ἀρμός, 1997.

Ἡ ἐπιστήμη τῆς Θεολογίας δὲν ἀναπτυσσόταν ἐρήμην τῆς Ἐκκλησίας ἀλλ' οὔτε καὶ ἐρήμην τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου. Ἐὰν οἱ πηγές τοῦ Χριστιανισμοῦ γίνονται ἀντικείμενο ἔρευνας καὶ σπουδῆς, ἐνδιαφέρον ἐπίσης παρουσιάζει καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς Μεσογείου. Οἱ ἐπιστῆμες τοῦ ἀνθρώπου μελετῶνται ἀκόμα ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς βοήθειάς ποῦ μποροῦν νὰ προσφέρουν γιὰ τὴν καλύτερη διερεύνηση τῆς θρησκευτικότητος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς συγκροτήσεώς του σὲ πρόσωπο (Φιλοσοφία, Ψυχολογία, Κοινωνιολογία, Παιδαγωγικὴ, Λογοτεχνία κ. ἄ.). Οἱ ὀνομασίες τῶν Τομέων τοῦ νέου Τμήματος ἀφήνουν τὴν ἀσάφειά τους καὶ τὴν "κλαδική" τους προέλευση καὶ προσφέρουν διαφανῆ ἐποπτεία τοῦ περιεχομένου τους. Τὴν ἐξαφανισμένη καὶ παραγκωνισμένη στὸ παρελθὸν Βυζαντινὴ Θεολογία π.χ. τὴν προβάλλουμε ὡς μέρος Τομέως ἐμφανῶς στὴ σύνδεσή της μάλιστα μὲ τὸ Κανονικὸ Δίκαιο καὶ τὴ μελέτη τῶν πηγῶν του. Ἡ Πρακτικὴ Θεολογία ἀναπτύσσεται στίς ἐπὶ μέρους διαστάσεις τῆς τῆς Λατρείας, τῆς Ἀγωγῆς καὶ τῆς Διαπομπάνσεως.

3. Προσπάθειες γιὰ μετονομασία.

Ἐν τούτοις ἦταν πολλοὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἐπέμεναν ὅτι ἔπρεπε πάση θυσίᾳ τὸ Τμήμα ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν ὀνομασία του καὶ ν' ἀλλαγεῖ ὁ τίτλος, γι' αὐτὸ καὶ προτάθηκαν πολλοὶ κατὰ καιροὺς τίτλοι, οἱ ὅποιοι θὰ ἔκαναν πιὸ προσιτό, εὐρύτερα κατανοητό, πιὸ ἐλκυστικὸ καὶ ἀποδεκτὸ τὸ νέο Τμήμα στὴν κοινὴ γνώμη καὶ ἰδιαιτέρως στοὺς νέους ποῦ θὰ τὸ ἐπέλεγαν ὡς χῶρο σπουδῆς τους στὴν Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευση.

Πίσω ἀπὸ κάθε νέα προτεινόμενη ὀνομασία ὑπῆρχε ἀσφαλῶς ἓνα σκεπτικὸ, ὅπως ἀκριβῶς ὑπῆρχε καὶ στοὺς ἄλλους οἱ ὅποιοι δὲν ἤθελαν ν' ἀλλάξει τὸ ὄνομα καὶ θέλησαν μέχρι τελευταίας στιγμῆς νὰ παραμείνει τουλάχιστον ὡς πρῶτο συνθετικὸ τοῦ τίτλου, ὅπως τελικὰ παρέμεινε στὸ ἀντίστοιχο Τμήμα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ὡς Τμήμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας². Οὔτε αὐτὴ βέβαια ἢ λύση θὰ ἔλυνε τὸ ὑπάρχον πρόβλημα γιὰτὶ ἀμέσως μετὰ θὰ ἐτίθετο τὸ ἐρώτημα "τί εἶναι Κοινωνικὴ Θεολογία;" καὶ τί σημαίνει ὁ συνδυασμὸς τῆς μὲ τὴν Ποιμαντικὴ; Κάθε Θεολογία δὲν εἶναι Κοινωνικὴ; Πρὶν ἀπὸ κάθε ὄνομα ἔπρεπε πρῶτα ν' ἀναζητηθεῖ, νὰ προσδιορισθεῖ καὶ νὰ ἐπισημανθεῖ τὸ διαφορετικὸ ποῦ θὰ δίδασκε, θὰ ἐρευνῶσε καὶ θὰ ἐφάρμοζε ἓνα τέτοιο Τμήμα.

2. Τελικὰ, μὲ τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 315 Προεδρικὸ Διάταγμα (Φ.Ε.Κ. 166Α/6.10.1994) τὸ Τμήμα Ποιμαντικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μετονομάσθηκε σὲ "Τμήμα Κοινωνικῆς Θεολογίας". Βλ. καὶ τὴ σχετικὴ εἰσηγητικὴ ἔκθεση τοῦ ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Δημ. Φατούρου πρὸς τὰ μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου (Ἀθήνα 1994).

4. Διαφορική διάγνωση: Τμήμα Θεολογίας και Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας (πρώην Ποιμαντικής).

Ἐὰν τὸ Τμήμα Θεολογίας καλλιεργεῖ μία κλασικῆς μορφῆς θεολογικὴ σκέψη, ἔτσι ὅπως μέχρι τώρα λειτούργησε ἀπὸ τῆς ιδρύσεώς της ἡ Θεολογικὴ Σχολή, ἐρευνώντας τὸ περιεχόμενο τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας ἢ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως, τὸ ἄλλο Τμήμα, τῆς Ποιμαντικῆς ἢ Κοινωνικῆς Θεολογίας, δὲν ἀπέβλεπε καὶ δὲν ἀποβλέπει μόνον στὴν "εἰδικὴν κατάρτισιν στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας, κληρικῶν, λαϊκῶν καὶ μοναχῶν, πρὸς ἐπ'ἀνδρῶσιν θέσεων ἐκκλησιαστικῆς διακονίας". Αὐτὰ εἶχε σὰν στόχο του τὸ "Ποιμαντικὸν Τμήμα"³. Κυρίως "μελετᾷ τὴν πραγματικότητα τοῦ κόσμου γιὰ νὰ προσαρμόσῃ σ' αὐτὴ τὴ μορφή τοῦ λόγου της μὲ σκοπὸ τὴν πραγματοποίηση τῆς ἀποστολῆς της"⁴. Αὐτὸ βέβαια δὲν σημαίνει ὅτι τὸ Τμήμα δὲν ἔχει πλήρη ταυτότητα πρὸς τὴ Θεολογία καὶ ὅτι δὲν ἐρευνᾷ καὶ δὲν διδάσκει τὸ περιεχόμενο τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας ἢ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως. Σημαίνει ὅτι "ἡ ἰδιαιτερότητά του ἔγκειται στὴν ἔμφαση ποὺ δίνει στὴν κατεύθυνση τῆς Ποιμαντικῆς, δηλαδὴ τῆς ἱερατικῆς διαχειρίσεως τοῦ λεπτοῦ καὶ τεραστίου θέματος τῆς Πίστεως"⁵.

Ἔστω καὶ ἐὰν ἡ ἐπεξήγηση μετὰ τὸ δηλαδὴ δὲν μᾶς εὔρισκε ἀπόλυτα σύμφωνους, ἡ ἐπισήμανση στὴν ἔμφαση ὡς πρὸς τὴν κατεύθυνση -τὸ Ποιμαντικῆς ἢ Πρακτικῆς Θεολογίας ἐναλλάσσονται ἄλλωστε στὶς διεθνεῖς συζητήσεις- ἔδειχνε τὸ στόχο τοῦ Τμήματος νὰ δημιουργήσῃ μὲ τὴν ἐρευνητικὴ καὶ διδακτικὴ του λειτουργία τίς συνθήκες ἐκεῖνες ποὺ θὰ ἐπιτρέψουν νὰ περάσει ἡ Θεολογία στὴ ζωὴ καὶ νὰ συζεύξῃ τὸν "ἐμπρακτο λόγον" μὲ τὴν "ἐλλόγιμη πράξιν". Ἡ Θεολογία νὰ εἶναι δηλαδὴ Πρακτικὴ καὶ ἡ Πράξις Θεολογικὴ.

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι πέρα ἀπὸ μία θεμελιώδη ἔρευνα ποὺ μπορεῖ νὰ ἀναλάβει στὰ γνωστικὰ ἀντικείμενα τῶν ἐπὶ μέρους Τομέων του-ἡ διαίρεση σὲ Τομεῖς τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας, ὅπως ἔχει μετονομασθεῖ, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ διδακτικὴ φυσιογνωμία του- ἡ ἔρευνα θὰ σκοπεύει στὸ νὰ ἐξετάσει τὸ ποιός, ὡς τί, σὲ ποιόν, τί, γιὰτὶ καὶ πρὸς τί, ποῦ, πῶς καὶ πότε μεταδίδει τὴν

3. Προεδρικὸ Διάταγμα 434 (Φ.Ε.Κ. τ. Α' 18 Μαΐου 1977).

4. Ὁδηγὸς Σπουδῶν 1987-88, σ. 7.

5. Ὁδηγὸς Σπουδῶν 1989-90, σ. 14 καὶ ὄλους τοὺς ἄλλους Ὁδηγούς μέχρι καὶ τῆς ἐκδόσεως 1992-93. Στὴν ἐκδόση 1994-95 ἀφαιροῦνται τέσσερις ἀράδες, στὶς ὁποῖες περιλαμβάνονταν ἡ ἔμφαση. Στὶς συζητήσεις γιὰ τὴ μετονομασία τοῦ Τμήματος ἀκόμη καὶ μὲ τίτλο Θεολογικό-Θρησκευτικὸ εἶχε προταθεῖ νὰ μπεῖ σὲ παρένθεση ἡ διατύπωση "μὲ ἔμφαση στὴν Πρακτικὴ Θεολογία" ποὺ τελικὰ δὲν μπῆκε. Στὴν καταγραφή τῶν Πρακτικῶν τῆς 5ης τακτικῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς τῆς 7ης Φεβρουαρίου 1990 δυστυχῶς δὲν καταγράφηκε ἡ παρένθεση ποὺ εἶχα κρατήσῃ στὶς προσωπικὲς μου σημειώσεις ἐκείνης τῆς συνεδρίας.

ἀλήθεια τῆς πίστεως καὶ τὰ συναφῆ μὲ αὐτὴν καὶ θὰ ἀποδλέπει στὶς ἐφαρμογές τῆς πίστεως στὴ ζωὴ γιὰ τὴ θεμελιώδη ὅσο καὶ τὴν ἐφαρμοσμένη Ἔρευνα. Τὸ περιεχόμενο τῆς Διδασκαλίας, ἀναπτυσσόμενο σὲ διδακτικὸ Πρόγραμμα θὰ εἶναι καρπὸς αὐτῆς τῆς ἐρευνητικῆς προσπάθειας καὶ ἀνάλογη θὰ εἶναι καὶ ἡ Διδακτικὴ τῆς μέθοδος.

Κύριος στόχος τοῦ Τμήματος θὰ εἶναι μία σπουδὴ τῶν προϋποθέσεων γιὰ μία δυναμικὴ προσέγγιση τοῦ ἀνθρώπου στὴ σημερινὴ κατάσταση τῆς Κοινωνίας καὶ τοῦ Κόσμου λαμβάνοντας ὑπ' ὄψη τὴ χρονικότητά του στὶς διαστάσεις τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος⁶.

5. *Νέο παράδειγμα ἐξαιτίας τῆς νέας ὀνομασίας ἢ νέα ὀνομασία ἐκ τοῦ νέου παραδείγματος;*

Τὸ ὄνομα τοῦ Τμήματος στὴν οὐσία δὲν ἔχει σημασία. Καὶ τὸ Ποιμαντικῆς, ἂν μάλιστα συμπληρωνόταν ἀπὸ τὸ Θεολογίας, καὶ τὸ Κοινωνικῆς Θεολογίας θὰ μπορούσαν νὰ στεγιάσουν τὴ νέα προσέγγιση-κατεύθυνση ποὺ περιγράψαμε πιὸ πάνω. Ἀρκεῖ νὰ ἐξηγηθοῦμε καὶ νὰ ἐξηγήσουμε εἰς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους περὶ τίνος πρόκειται.

Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ν' ἀντιπαρατάξουμε τὸ "Ποίμνη" πρὸς τὴν "Κοινωνία". Εἶναι πιθανὸ τὸ "Κοινωνικὴ Θεολογία" νὰ φαντάζει πιὸ σύγχρονο ἀπὸ τὸ "Ποιμαντικὴ Θεολογία". Τὸ "Κοινωνικὴ Θεολογία" δὲν προβάλλει ἀπὸ μόνου τοῦ ἑνα νέου "παράδειγμα" γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Θεολογία. Πρέπει νὰ δοῦμε τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ συνιστᾷ νέο παράδειγμα⁷. Ὑποθέτω πὼς θὰ ὑπάρξουν πιθανὲς παρανοήσεις. Καὶ ὅπως τὸ "Ποιμαντικὴ" ὑποδὴλωνε γιὰ ὀρισμένους συρρίκνωση τοῦ περιεχομένου τοῦ Τμήματος, τὸ ἴδιο καὶ τὸ "Κοινωνικὴ Θεολογία" μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει σὲ ἀνεπιθύμητες συνέπειες νὰ ταυτισθεῖ μὲ τὸ περιεχόμενο τῆς χριστιανικῆς κοινωνικῆς

6. Ὅπως δὲ ποτε ὁ συντάκτης τοῦ παρόντος ἄρθρου δὲν εἶναι ὁ μόνος ἀρμόδιος νὰ ἐκφράσει ἀπόψεις ὡς πρὸς τὸ στόχο τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας. Τὸ Τμῆμα μας ἐξετάζει ἄλλωστε τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον του, καὶ μετὰ ἀπὸ πρόταση τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἡλία Οἰκονόμου τὸν Μάρτιο τοῦ 1995, ἔχει δρομολογήσει καὶ εἰδικὴ Ἡμερίδα στὴν ὁποία θὰ τεθοῦν καὶ τρία βασικὰ ἐρωτήματα ποὺ προέκυψαν μὲ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ ὀνόματος. Ἡ συγκεκριμένη μετονομασία συνεπάγεται ἀλλαγὴ περιεχομένου ἢ ἀλλαγὴ παραδείγματος; Ἐκεῖνο ποῦ ἀπαιτεῖται εἶναι ἕνα νέο πρόγραμμα ἢ κυρίως μία νέα ὀπτική; Πρέπει νὰ ἐμμείνουμε στοὺς ἰσχύοντες τρόπους ἐκπαίδευσης, νὰ τοὺς ἀνατρέψουμε ἢ νὰ ἀναπτύξουμε καὶ νὰ συμπληρώσουμε τὶς ἰσχύουσες μεθόδους; Τὰ ἐρωτήματα εἶχε καθορίσει ὁ κ. Οἰκονόμου καὶ οἱ Διευθυντὲς Τομέων ὄφειλαν νὰ δώσουν ἀπαντήσεις καὶ νὰ ἀκολουθήσει συζήτηση. Στὰ πλαίσια ἐκείνης τῆς προετοιμασίας ὀφείλεται τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν σκέψεων ποὺ καταγράφονται στὴν παρούσα συμβολή. Τὴ διετία 1993-1995 εἶχα διατελέσει Διευθυντῆς τοῦ Τομέα Χριστιανικῆς Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαπομπάνσεων.

7. Γιὰ τὴν ἔννοια τοῦ "παδείγματος" βλ. Α. Μ. Σ τ α υ ρ ὀ υ λ ο υ, ὁ.π., σ. 93-95.

διδασκαλίας (Christliche Soziallehre με ἄνθηση τοῦ κλάδου στοὺς Ρωμαιοκαθολικούς) ἢ τῆς περὶ κοινωνίας χριστιανικῆς διδασκαλίας (Christliche Gesellschaftslehre στοὺς Προτεστάντες) καὶ μόνο ἢ καὶ μετὰ τὸ περιεχόμενο τοῦ “Κοινωνικοῦ Εὐαγγελίου” (Social Gospel), ἐνῶ στὴν πρόθεση τῶν εἰσηγητῶν τοῦ ὄρου νὰ ἐξυπακούετο προφανῶς κάτι ἄλλο ποὺ θὰ πῆγαινε πρὸς ἄλλη κατεύθυνση. Πιθανῶς πρὸς τὴν ἐννοια τῆς Θεολογίας καὶ τῆς ἐξ-ασκήσεώς της ὡς μιᾶς κοινωνικῆς-κοινοτικῆς διαδικασίας, στὴν ὁποία συμμετέχουν ὅλοι καὶ μοιράζονται τὰ ἀγαθὰ της, στὸ πνεῦμα τῆς κοινωνίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἢ τῆς κοινωνίας τῆς Ἁγίας Τριάδος⁸.

Στὸ πνεῦμα πάντως τῶν τελευταίων τάσεων καὶ συζητήσεων ποὺ ἀφοροῦν στὴν Ποιμαντικὴ ἢ Πρακτικὴ Θεολογία διαπιστώνεται μιὰ μετατόπιση τοῦ κέντρου βάρους ἀπὸ τὸ “θεραπευτικὸ-κλινικὸ παράδειγμα” στὸ “ἐκκλησιο-κοινωνικὸ” (ἀγγλοσαξονικὴ Ἀμερικὴ) καὶ ἀπὸ τὸ δίπολο “πίστη-ἀπιστία”, ὅπου δινόταν ἔμφαση στὸ “παράδειγμα τῆς ἐκκοσμικεύσεως”, περνᾶμε στὸ “κοινωνικο-ποιμαντικὸ παράδειγμα” μετὰ τὴν πρόκληση τῆς Θεολογίας καὶ τῆς Ποιμαντικῆς τῆς ἀπελευθέρωσης μετὰ τὸν τόνισμὸ τῆς προφητικῆς καὶ (πολιτικο-) διακονικῆς διάστασης τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεως ποὺ εὐαίσθητοποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους στὶς σύγχρονες κοινωνικὲς ἀνάγκες (Γερμανία)⁹.

6. Νέο Πρόγραμμα τοῦ Τμήματος με βάση μιὰ νέα Ὀπτική.

Δὲν θὰ ἤθελα νὰ συνεχίσω σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ στὸ νέο Πρόγραμμα με λεπτομέρειες. Πιθανὸν μιὰ ἀναδιάρθρωση ἢ ἀναδιάταξη τῶν Τομέων νὰ προσέφερε καλύτερες λύσεις στὸ Πρόγραμμα. Ἀκόμη ἡ διαφοροποίηση σὲ μαθήματα κορμού καὶ ἐπιλογῆς καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν προαπαιτουμένων βασικῶν μαθημάτων θὰ διευκόλυνε στοιχειώδεις ἀπαιτήσεις, ἀν μάλιστα προηγεῖτο ἕνας προπαιδευτικὸς κύκλος μαθημάτων γλωσσικῶν, μεθοδολογίας, ἀνθρωπολογικῶν ἐπιστημῶν. Κατὰ τὴ γνώμη μου συνιστᾶται ἡ δημιουργία ἐνός ἄτυπου Τομέα ποὺ θὰ διαχειρίζεται τὸν κύκλο τῶν προπαιδευτικῶν μαθημάτων. Μποροῦν ὅμως νὰ παραμείνουν διασπασμένα ὅπως ἕως τώρα στοὺς διαφόρους Τομεῖς. Θὰ χρειαστεῖ ἐπίσης ἀναθεώρηση τοῦ ἐνδεικτικοῦ προγράμματος σπουδῶν ὥστε νὰ ὑπάρξει μιὰ λογικὴ ἀκολουθία στὴ σειρά, ἀφοῦ ληφθοῦν ὑπ’ ὄψην ἡ δυσκολία τῶν μαθημάτων, ἡ σχέση γενικῆς παιδείας καὶ ἐξειδικευμένης γνώσης, ἡ ἐπανεκτίμηση τῶν ἐπὶ μέρους ὑπὸ τὴν ὀπτικὴ τοῦ γενικοῦ. Θὰ πρέπει σὺν τοῖς ἄλλοις νὰ διερωτηθοῦμε ὡς πρὸς τὴν ἐπιδιωκτέα ἐκπαιδευτικὴ διαδικασίαν¹⁰.

8. Βλ. John S. Pobee, *Doing Theology in a Global Village*, περ. “ministerial formation” τεῦχος Ἀπριλίου 1993, ἀρ. 61, σ. 4.

9. Α. Μ. Σταυρόπουλος, ὁ.π., σ. 78 ὑποσημείωση 82 καὶ σ. 82 ὑποσημείωση 84.

10. Η. κ. Ἑλένη Γλύκατζη-Ἀρβελέρ παρομοιάζει εὐστοχα τὴν ἐπιδιωκτέα ἐκπαιδευτικὴ

7. Ἡ Ὀπτική γιὰ τὸ Πρόγραμμα τοῦ Τομέα Χριστιανικῆς Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαποιμάνσεως.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο θὰ ἤθελα ν' ἀναφέρω λίγα πράγματα ὡς πρὸς τὴν Ὀπτικὴν τοῦ Προγράμματος τοῦ Τομέα Χριστιανικῆς Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαποιμάνσεως.

Πιστεύω ὅτι ἡ σχεδὸν ἐνιαία μετάβαση τοῦ Πρακτικοῦ Κλάδου ἀπὸ τὴν ἐνιαία Σχολὴ στὸ Τμήμα Ποιμαντικῆς, μὲ ἐξαιρέση τὸ Κανονικὸ Δίκαιο ποὺ ὑπήχθη σὲ ἄλλο Τομέα, καὶ ἡ διαμόρφωσή του σὲ Τομέα Χριστιανικῆς Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαποιμάνσεως, συνετέλεσε τὰ μέγιστα στὴν ἐνότητά του καὶ στὸν σύνδεσμό του μὲ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὶς βασικὲς λειτουργίες της ποὺ εἶναι ἡ Μαρτυρία, ἡ Λατρεία, ἡ Διακονία τῆς ἀγάπης καὶ ἡ Κοινωνία, ἐφ' ὅσον αὐτὸς ὁ Τομέας εἶναι καὶ ὁ μόνος ποὺ ἔχει σχέση λόγῳ καθ' ὕλην ἀρμοδιότητος μὲ τὴν πράξη ἀλλὰ καὶ τὴν κριτικὴ θεώρηση τῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας. Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ θέλαμε νὰ ὑπογραμμίσουμε τὴν συμβολὴ πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση τόσο τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου ὅσο καὶ τῆς Ἱεραποστολικῆς, γνωστικῶν ἀντικειμένων τὰ ὁποῖα θεραπεύονται σὲ ἄλλους Τομεῖς τοῦ Τμήματος.

Τὰ ἐπὶ μέρους γνωστικὰ ἀντικείμενα τοῦ Τομέα, ἡ Χριστιανικὴ Λατρεία, ἡ Χριστιανικὴ Ἀγωγή, ἡ Διαποίμανση, μὲ τὰ μαθήματα ποὺ καλύπτουν τὶς διδασκτικὲς, τὶς ἐρευνητικὲς καὶ τὶς ἀνάγκες ἐφαρμογῆς στὴν πράξη τῆς θεωρίας, εἶναι συγκοινωνοῦσες καὶ ὄχι στεγανὲς ἐνότητες. Ἄλλωστε ἡ ἐνότητα αὐτὴ καὶ ἡ ἐπικοινωνία εἶναι αὐτονόητο ὅτι ὑπάρχει καὶ μὲ τὰ ἄλλα γνωστικὰ ἀντικείμενα τοῦ Τμήματος. Ὁ Τομέας μας αἰσθάνεται ὅτι συμβάλλουν σ' αὐτὸν ποικίλες πηγές ποὺ τὶς ἐγκοιτώνει στὴ ροὴ του γιὰ νὰ τὶς ἐκβάλλει στὴ συνέχεια ἐπικοινωνώντας μὲ τὴν Ἐκκλησία, τὴν Κοινωνία καὶ τὸν Κόσμο ἅπαντα.

Ἡ Χριστιανικὴ Λατρεία.

Οἱ ἐπιστῆμες τῆς λατρείας ἢ λειτουργικὲς ἐπιστῆμες μὲ τὰ ἐπὶ μέρους μαθήματα ποὺ τὶς θεραπεύουν (Θεολογία τῆς λατρείας, Λειτουργικὴ, Τελετουργικὴ, Ἐορτολογία, Ἑρμηνεῖα Θ. Λειτουργίας, Ὀμιλητικὴ, Ἀγιολογία, Ὑμνολογία, Βυζαντινὴ Μουσικολογία, Βυζαντινὴ Μουσικὴ καὶ Ψαλτικὴ, Χριστιανικὴ καὶ Βυζαντινὴ

διαδικασία μὲ μία κλεψύδρα: ὀφείλει νὰ ἔχει εὐρεῖα βάση ἐκκίνησης, ὥστε νὰ παρέχει ἐπαρκεῖς προσλαμβάνουσες παραστάσεις· νὰ στενεύει ἐν συνεχείᾳ προσφέροντας τὴν ἐμβάθυνση τῆς ἐξειδικεύσεως καὶ νὰ ἀποκαθιστᾷ τὸ εὖρος της στὸ τέλος, ὥστε τὸ ἐπὶ μέρους νὰ ἐπανεκτιμᾶται ὑπὸ τὴν ὀπτικὴν τοῦ γενικοῦ (στὴ στήλη τῆς Πατρίστιας Ἀδαμοπούλου Ἐπὶ Παντός, ἐφημ. "Τὸ ἄλλο Βῆμα" τῆς 9. 4. 1995, Γ σ. 27).

Ἀρχαιολογία καὶ Τέχνη, Βυζαντινὴ Παλαιογραφία) δὲν κινοῦνται παρατακτικὰ καὶ ἀνεξάρτητα ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀλλὰ ἐπικεντρώνονται στὸ γεγονός τῆς λατρείας. Ἐνῶ ἀκολουθοῦν ἴδιες μεθόδους ἔρευνας, διδασκαλίας καὶ ἐφαρμογῶν, ἐπανευρίσκουν τὴν ἐνότητά τους στὸν ἄνθρωπο ὡς λατρευτικὸ ὄν, ὡς προσευχόμενο πρόσωπο -κάποιος κατὰ τὸ “ζῶον θεούμενον” χαρακτήρισε τὸν ἄνθρωπο ὡς “ζῶον προσευχόμενον” (Das Betende Tier)-, ποῦ ἐντάσσεται στὸ χῶρο καὶ τὸ χρόνο τῆς λατρείας καὶ ὑποβοηθεῖται στὴν προσπάθειά του αὐτὴ μὲ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια καὶ πιστότητα στὴν παράδοση.

Ἡ Χριστιανικὴ Ἀγωγή.

Ἡ Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς μὲ τὴν ἀρωγὴ τῆς Εἰσαγωγῆς στὴν Παιδαγωγικὴ, τῆς Γενικῆς Παιδαγωγικῆς καὶ τῆς Διδακτικῆς προετοιμάζει τοὺς φοιτητὲς καὶ φοιτήτριες μὲ τὴ Διδακτικὴ τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν καὶ τὴ Θρησκευτικὴ ἀνάπτυξη καὶ ἀγωγή τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ἡλικίας γιὰ τὴ διδασκαλία τοῦ μαθήματος στὴ Μέση Ἐκπαίδευση καὶ τὴν ἐν γένει ἐξωσχολικὴ θρησκευτικὴ ἀγωγή. Ὅπωςδὴποτε ὁ χῶρος αὐτὸς χρῆζει περαιτέρω ἀναπτύξεως, καίτοι μαθήματα ἀπὸ τὸ σκέλος τῆς Διαποίμανσεως συντελοῦν στὴν ἀριότερη κατάρτιση τῶν φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν, ἐφ’ ὅσον τὸ ἔργο τοῦ Θεολόγου Καθηγητοῦ καὶ τῆς Θεολόγου Καθηγήτριας δὲν περιορίζεται μόνο σὲ ξερὴ μετάδοση γνώσεων ἔστω καὶ θρησκευτικῶν ἀλλὰ καὶ σὲ ποιμαντικὴ ἐργασία καὶ συνεργασία μὲ τοὺς νέους τῆς σχολικῆς ἡλικίας¹¹.

Ἡ Διαποίμανση.

Ἡ Διαποίμανση, ποῦ ἀτυχῶς ἐπεξηγεῖται στὸν Ὁδηγὸ Σπουδῶν “ὡς ψυχοδιοικητικὴ (ποιμαντικὴ) ἐξυπηρέτηση τῶν πιστῶν”¹² ἢ ὡς “ιερατικὴ διαχείριση τοῦ λεπτοῦ καὶ τεραστίου θέματος τῆς Πίστεως”¹³, καλύπτεται μὲ ἓνα εὐρὸ φάσμα μαθημάτων, τὰ ὁποῖα συντελοῦν στὴ θεωρία καὶ στὴν πράξι, μὲ ἐπιστήμη καὶ τέχνη νὰ ἐνεργοποιήσουν τίς δυνάμεις τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται μὲ ἔρευνα, διδασκαλία, ἐφαρμογὲς καὶ ἄσκηση

11. Σὲ πρόσφατη ἔρευνα τοῦ Τομέα σὲ θεολόγους καθηγητὲς τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης, ὅπου διερευνᾶτο “τὸ ἔργο καὶ ὁ ρόλος τοῦ θεολόγου καθηγητῆ”, προέκυψε ὅτι πρωτίστη ἀποστολή τους θεωροῦν τὴν συμβουλευτικὴ συμπαράσταση πρὸς τοὺς μαθητὲς. Βλ. Α. Μ. Σ τ α υ ρ ὀ π ο υ λ ο υ-Στεφάνου Χρ. Κ ο υ μ α ρ ὀ π ο υ λ ο υ, *Τὸ ἔργο τοῦ θεολόγου καθηγητῆ καὶ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν στὴ Μέση Ἐκπαίδευση*, Ἀθήνα 1998, σ. 17.

12. Καὶ στοῦ 1998-99, σ. 21.

13. Μέχρι καὶ στοῦ 1992-93, σ. 20.

στήν πράξη. Τὸ μάθημα τῆς Ποιμαντικῆς ἀνανεωμένο σὲ σχέση μετὰ τὸ πρόσφατο παρελθὸν ἀνοίγεται σὲ ποικίλες διαστάσεις τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας καὶ φροντίζει νὰ προετοιμάζει τοὺς φοιτητὲς καὶ τίς φοιτήτριες γιὰ τὴ μελλοντική τους ἀλλὰ καὶ τὴν παρούσα διακονία τους στὴν Ἐκκλησία, τὴν Κοινωνία καὶ τὸν Κόσμο. Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ τὰ μαθήματα τῆς Ποιμαντικῆς γάμου καὶ οἰκογενείας, τῆς Συμβουλευτικῆς Ποιμαντικῆς, τῆς Ἱστορίας, Θεωρίας καὶ Πράξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνικῆς διακονίας, τῆς Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας καὶ Ἐξομολογητικῆς. Ἡ ψυχολογικὴ γνώση ποὺ προσφέρεται ὡς Εἰσαγωγή στὴν Ψυχολογία καὶ ὡς Εἰδικὰ Θέματα Ψυχολογίας συντελεῖ μετὰ τρόπο οὐσιαστικὸ στὴν κατάρτισή τους.

Ἡ Διδακτικὴ.

Ὁ Τομέας, γιὰ ν' ἀναφερθοῦμε καὶ στὴ Διδακτικὴ ποὺ ἀκολουθεῖ, δὲν ἀρκεῖται σὲ μία μόνο στίς πανεπιστημιακὲς αἵθουσες διεξαγωγῆς τῆς διδασκαλίας. Σ' αὐτὲς πάλι κάνει ἔκκληση γιὰ συμμετοχὴ καὶ συνεργασία τῶν φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν στὴ διδακτικὴ διαδικασία, κάτι ποὺ τοὺς προετοιμάζει ὡς μέλλοντες καὶ μέλλουσες διδάσκοντες καὶ διδάσκουσες. Φροντίζει μετὰ ἐκπαιδευτικῆς καὶ ποιμαντικῆς ἐπισκέψεις ἐπὶ τόπου νὰ διεγείρει τὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ μάθησιν· νὰ καλλιεργεῖ τὴν ἐρευνητικὴ καὶ συγγραφικὴ ἔφεσή τους μετὰ τὴν ἐκπόνηση φροντιστηριακῶν ἐργασιῶν καὶ τὴν συμμετοχὴ τους σὲ ἐρευνητικὰ προγράμματα· νὰ προσελκύει τὴν προσοχή τους μετὰ τὴν προβολὴ ὀπτικοακουστικῶν προγραμμάτων στὴν Αἶθουσα Ὀπτικοακουστικῆς Διδασκαλίας στὴ Θεολογικὴ Σχολή, ποὺ ἀπὸ καιρὸ ἐτοιμαζόταν καὶ πρόσφατα ὀλοκληρώθηκε μετὰ τὴν εὐθύνη μελῶν τοῦ Τομέα μας καὶ σὲ συνεργασία μετὰ τὴν Τεχνικὴ Ὑπηρεσία τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (Τ.Υ.Π.Α.). Μετὰ τὴν εὐθύνη τοῦ Τομέα θὰ λειτουργήσῃ ἐπίσης ἀπὸ τὸ ἐαρινὸ ἐξάμηνο 1999 καὶ ἡ Αἶθουσα Πληροφορικῆς τοῦ Τμήματος, στὴν ὁποία μετὰ τὴν συνεργασία μελῶν Δ.Ε.Π. τοῦ Τμήματος Πληροφορικῆς καὶ τοῦ Τομέα μας θὰ διδασκεῖ γιὰ δεύτηρη χρονιά ὡς ἐπιλεγόμενον τὸ μάθημα τῆς Πληροφορικῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας καὶ θὰ ἀσχοῦνται οἱ φοιτητὲς καὶ φοιτήτριές μας στὰ ἀγαθὰ τῶν νέων τεχνολογιῶν. Ἐπὶ πλέον οἱ περιοδικὲς ἐκδόσεις ἐσωτερικῆς διανομῆς "Ποιμαντικὴ Ἐνημέρωση", "Ψυχολογικὴ Ἐνημέρωση" καὶ "Φιλοκαλικὴ Ἐνημέρωση" προσφέρουν στοὺς φοιτητὲς μας συμπληρωματικὴ πληροφόρηση γιὰ ἐκδόσεις, ἐκδηλώσεις, συνέδρια, προγράμματα ἐπιμορφωτικὰ καὶ ἀνταλλαγῶν. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι στὰ πλαίσια τοῦ Τομέα μετὰ πρωτοβουλία τοῦ ὑπογράφοντος, ὁμάδα φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν προπτυχιακοῦ καὶ μεταπτυχιακοῦ ἐπιπέδου συμμετέσχε σὲ ἐντατικὸ πρόγραμμα Κλινικῆς Ἀνθρωπολογίας ERASMUS, στὸ ὁποῖο ἔλαβαν μέρος ἐπτὰ εὐρωπαϊκὰ Πανεπιστήμια συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μετὰ ἐπιστημονικῶς ὑπεύθυνον καὶ διδάσκοντα τὸν ὑπογράφοντα (1994: Soutelo Πορτογαλίας,

1995: Namur Βελγίου, 1996: Rennes Γαλλίας).

Σὲ ὅλα αὐτὰ ὁ Τομέας φροντίζει νὰ τηρεῖται ἀδιαίρετη ἡ ἐνότητα διδασκαλίας, λειτουργικῆς ἐμπειρίας, πνευματικῆς καθοδήγησης καὶ κοινωνικῆς διακονίας τῶν φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν μας. Ἡ ἀπόσπαση τελευταῖα μιᾶς κοινωνικῆς λειτουργοῦ καὶ δύο καθηγητῶν ἀπὸ τὴ Μέση Ἐκπαίδευση ἐνισχύουν τὸ ἔργον τοῦ Τομέως (καὶ αὐτὸ τοῦ Τμήματος ἀλλὰ καὶ τῆς Σχολῆς), τὸ ὁποῖο βοηθεῖται καὶ στηρίζεται στὴ μόνιμη παρουσία ἐπιστημονικῶν βοηθῶν, συνεργατῶν καὶ συνεργατιδῶν, τοῦ ὑπάρχοντος Εἰδικοῦ Διοικητικοῦ Τεχνικοῦ Προσωπικοῦ καὶ τὴν ἐκτακτη συνεργασία συναδέλφων ἀπὸ τὴ Μέση Ἐκπαίδευση, ἀπεσπασμένων παλαιότερα στὸν Τομέα. Ἀπὸ τὸ ἐαρινὸ ἐξάμηνο θὰ ἐνεργοποιηθεῖ ἐπίσης ἡ συνεργασία τοῦ Τομέα μὲ τὸ Κέντρο Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς (Κ. Ψ. Υ.) μὲ συμμετοχὴ ἐκπροσώπου τοῦ Κ. Ψ. Υ. (ψυχιάτρου-κληρικοῦ) σὲ εἰδικὰ προγράμματα εὐαίσθητοποιήσεως σὲ θέματα ψυχικῆς ὑγείας καὶ συμβουλευτικῆς κληρικῶν καὶ λαϊκῶν.

Προετοιμασία τοῦ μέλλοντος.

Ὅπως δὴποτε πολλὰ εἶναι ἐκεῖνα ποὺ ὑπολείπονται νὰ γίνουν. Δὲν νομίζω ὅτι τὸ νέο ὄνομα εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ὑποχρεώνει σὲ ἀλλαγὴ περιεχομένου καὶ πορείας πλεύσεως. Αὐτὸ πάλι δὲν σημαίνει ὅτι τὰ πάντα θαίνουσι καλῶς καὶ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἀλλαγῶν καὶ στὸ περιεχόμενο τοῦ προγράμματος καὶ στὶς μεθόδους ἔρευνας, διδασκαλίας καὶ προσεγγίσεως τῶν φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν μας. Γιὰ παράδειγμα, ἡ ἀρχὴ τῆς βιωματικῆς ἐμπειρίας ὑποχρεώνει σὲ ἄλλου τύπου πρόσβαση στὴ γνώση καὶ εὐαίσθητοποίηση. Ἡ σύζευξη τῆς θεωρίας μὲ τὴν πράξιν ὑποδεικνύει διαφορετικὰ σημεῖα ἐκκινήσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς διαδικασίας. Ἡ ἄσκηση σὲ χώρους ζωῆς μεταβάλλει τὶς δυνατότητες κατανόησεως τῶν πηγῶν μας κ.ο.κ. Ὁ Τομέας μας προβληματίζεται σὲ ὅλ' αὐτὰ καὶ σχεδιάζει χρήσιμες ἀλλαγές.

Προβληματίζεται ἐπίσης ὡς πρὸς τὴ στεγανότητα ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν Τομέων ἀλλὰ καὶ μερικὲς φορές μέσα στοὺς ἴδιους τοὺς Τομεῖς. Προγραμματίζει λοιπὸν ἐνδοτομεϊκὲς συγκεντρώσεις γιὰ τὴν ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν μελῶν του σὲ θέματα ἔρευνας, συμμετοχῆς τους σὲ συνέδρια καὶ λοιπὲς ἐπιστημονικὲς ἢ διεκκλησιαστικὲς συναντήσεις. Ἐπιθυμεῖ τὴν διατομεϊκὴν συνεργασία καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν εὐχὴ ποὺ εἶχε κάμει παλαιότερα γιὰ αὐξηση τῶν ἐπιστημονικῶν συναντήσεων τοῦ Τμήματος, γι' αὐτὸ καὶ υἱοθέτησε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν πρόταση τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἡλία Οἰκονόμου γιὰ σύγκληση τῆς Α' Ἡμερίδος ἀναφορικὰ μὲ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας.

Παράλληλα ὁ Τομέας μας προτείνει σὲ συνεργασία μὲ τοὺς ἄλλους Τομεῖς καὶ μὲ τὸ ἄλλο Τμῆμα, ὡς ἐλάχιστο δεῖγμα κοινωνικῆς προσφορᾶς πρὸς τοὺς φοιτητὲς καὶ τὶς φοιτητρίδες μας, ἕναν πρῶτο κύκλο συναντήσεων-διαλέξεων-συζητήσεων γιὰ κοινωνικὴ ἀγωγή καὶ συμπεριφορὰ (δι-αγωγή) στὰ μεγάλα θέματα ποὺ ἀπα-

σχολοῦν τὴ σημερινὴ φοιτητικὴ νεολαία, ὅπως ὑγεία, διατροφή, ἀλκοολισμός, ναρκωτικά, ἔιτζ, περιβαλλοντικὴ συμπεριφορά, ἀνακύκλωση κ.λπ., καθὼς καὶ ἓνα δεῦτερο κύκλο πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων σὲ συνεργασία μὲ τὴ φοιτητικὴ πολιτιστικὴ Ὀμάδα. Ἡ Αἴθουσα Ὀπτικοακουστικῆς διδασκαλίας στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ μπορεῖ νὰ βοηθήσει στὴν ὀργάνωση καὶ τὴ λειτουργία μιᾶς “κινηματογραφικῆς λέσχης” γιὰ κριτικὴ ἐκπαίδευση τῶν φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν μας σὲ θέματα Τέχνης καὶ Μέσων Μαζικῆς Ἐπικοινωνίας (M.M.E.)

Πρέπει ὅμως σὺν τοῖς ἄλλοις νὰ ἐπισημανθεῖ ἡ ἀνάγκη γιὰ αὐξηση καὶ ἀνανέωση τοῦ διδακτικοῦ, εἰδικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ, ἐπιστημονικοῦ βοηθητικοῦ, εἰδικοῦ διοικητικοῦ τεχνικοῦ προσωπικοῦ. Νὰ γίνῃ σαφὴς ἡ ἀνάγκη γιὰ μείωση τοῦ ἀριθμοῦ εἰσακτέων, λαμβανομένης ὑπ’ ὄψιν καὶ τῆς μικρῆς ἀπορροφητικότητος τῶν ἀποφοίτων μας στὴν ἀγορὰ ἐργασίας, ἐκτὸς καὶ ἐὰν μὲ ἐπιδοτούμενα ἐπιμορφωτικὰ προγράμματα ἀνοίξουμε τοὺς ὀρίζοντες καὶ τὶς εἰδικεύσεις τῶν πτυχιούχων μας μὲ παράλληλες κρούσεις στὴ Διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ ἀξιοποίηση τοῦ θεολογικοῦ λαϊκοῦ ἀνθρώπινου δυναμικοῦ στοὺς κόλπους Τῆς¹⁴.

Παράλληλα θὰ πρέπει νὰ καταβληθοῦν προσπάθειες γιὰ τὴν ἀνανέωση καὶ εὐρυθμὴ λειτουργία μὲ ἠλεκτρονικὴ ὑποστήριξη τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Βιβλιοθήκης ποὺ θὰ βοηθήσει ὅλους μας καὶ στὴν προπτυχιακὴ καὶ στὴν καλύτερη ὀργάνωση τῶν Μεταπτυχιακῶν Σπουδῶν ποὺ εἶναι ἀδήριτη ἀνάγκη γιὰ τὸ μέλλον τοῦ Τμήματος.

14. Τὸ τελευταῖο σημεῖο ἔγινε μάλιστα ἀντικείμενο προτάσεως ἀπὸ τὴ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας στὴ γνωστοποίηση τῶν θέσεών του μὲ ἔγγραφο τῆς Προέδρου πρὸς τὸν Ἰπουργὸ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Γεράσιμο Ἀρσένη μὲ ἀφορμὴ τὸ Νομοσχέδιο γιὰ τὴν Ἰδρυσιὴ Ἐκκλησιαστικῶν Θεολογικῶν Ἀκαδημιῶν. Τὸ ἔγγραφο κοινοποιήθηκε καὶ στὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστολο (ἀριθ. πρωτ. 510/28. 12. 1998).

